

Näkökulmia Nepsyperheiden kohtaamiseen perhekahvilassa

1.11.2023

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

LAPSET ENSIN

NÄKÖKULMIA
NEPSYPERHEIDEN
KOHTAAMISEEN

NEPPARI -
NEPSYPERHEIDEN ARKI
NÄKYVÄKSI

NEPPARI

Napapiirin
Omaishoitajat ry

NEPPARIN TYÖNTEKIJÄT

SINI SPRINGARE

PUH. 044-9880875

SINI@NEPPARIHANKE.FI

- Perhetoiminnan kehittäjä
- Sosionomi YAMK

HANNA SATTA

PUH. 044-9880825

HANNA@NEPPARIHANKE.FI

- Perhetoiminnan suunnittelija
- Sosionomi AMK

NEPPARI TOTEUTETAAN KAHDEN JÄRJESTÖN YHTEISTYÖNÄ:

- Erityislastenomaiset ELO ry erityislastenomaiset.fi
- Yhdistys on perustettu vapaaehtoisvoimin v. 2000
- Erityislapsiperheiden vertaistukiyhdistys Lapissa
- Toimintaa yli diagnoosi-, kunta- ja järjestörajojen
- Järjestää kaikille avoimia ja maksuttomia tapahtumia, tapaamisia, koulutuksia, harrastustoimintaa ja elämyksiä
- Tutustu toimintaan: www.erityislastenomaiset.fi

- Napapiirin Omaishoitajat ry
- Yhdistys on perustettu vuonna 2003
- Tarkoituksena on toimia omaishoito-tilanteessa olevien aseman parantamiseksi ja tukemiseksi sekä kehittää heidän tarvitsemiaan palveluita ja tukitoimia alueellaan
- Tutustu toimintaan: www.napapiirinomaishoitajat.fi

LYHYESTI NEPPARISTA

- 3-vuotinen hanke (5/2022- 4/2025), rahoittajana STEA
- Toiminta on suunnattu ilman omaishoidontukea oleville, Rovaniemellä ja Kemijärvellä asuville perheille, joissa on 7-20- vuotias/-vuotiaita neuropsykiatrisesti oireilevia lapsia ja nuoria. Neuropsykiatrisia häiriöitä ovat muun muassa: autismikirjo, ADHD, ADD, touretten syndrooma, kehityksellinen kielihäiriö.
- Erityisesti lapsen ja nuoren elämässä olevat muutosvaiheet otetaan hankkeen toiminnassa huomioon. Esimerkiksi koulun aloittaminen, siirtyminen toiselle asteelle ja itsenäistyminen ovat elämänvaiheita, joissa koko perhe tarvitsee tukea ja vertaisuutta
- Toiminnassa huomioidaan perhe kokonaisvaltaisesti

NEPPARIN TOIMINTA

- Nepparin toimintamuodot ovat:
 - Erilaiset ryhmämuotoiset toiminnot. Suljetut ja avoimet teemoitetut ryhmät
 - Leiritointa; päivä- sekä viikonloppuleirejä, joissa vahvistetaan tunnetaitoja sekä itsesäätelyä
 - Yksilöllinen ohjaus
 - Teemaillat, koulutukset ja webinaarit

TULE MUKAAN
SEURAMAAN
HANKKEEN ETENEMISTÄ

Nettisivut:

www.erityislastenomaiset.fi/neppari

Täältä saat tilattua myös
uutiskirjeemme

Neppari- Nepsyperheiden arki
näkyväksi

@neppari_hanke

nepparihanke@gmail.com

MIKÄ IHMEEN NEPSY?

- Nepsyllä tarkoitetaan synnynnäisiä aivojen toimintaan liittyviä neuropsykiatrisia poikkeavuuksia. Nepsydiagnooseja ovat esimerkiksi autismikirjo, ADHD/ADD, Touretten syndrooma ja kehityksellinen kielihäiriö. Neurokirjoon kuuluminen on pysyvää.
- Aivojen erilaisuus voi näkyä esimerkiksi aistiherkkyyksinä, hahmottamisen, toiminnanohjauksen tai tarkkaavuuden vaikeuksina, yliaktiivisuutena, sosiaalisten tilanteiden haasteena tai mustavalkoisena ajatteluna. Lisäksi haasteita voi olla syömisessä, nukkumisessa, motoriikassa, oppimisessa tai kielen kehittämisessä.
- Nepsylapsia on hyvin erilaisia, mutta suurin osa lapsista tarvitsee tukea jollain elämänosa-alueella, osa enemmän, osa vähemmän
- Suomessa arvioidaan noin 10-20%:lla olevan nepsypiirteitä, mutta kaikkia ei tunnisteta eikä heillä ole diagnoosia

MIHIN NEPSYPIIRTEET VAIKUTTAVAT?

- Kykyyn hahmottaa ja ymmärtää mitä missäkin tilanteessa vaaditaan
- Kykyyn toimia ohjauksen mukaan varsinkin, jos ohjeet pitkiä
- Sosiaalisiin taitoihin ja kaverisuhteisiin
- Tunnesäätelyyn, eli voi seurata voimakkaita tunnereaktioita pienistä asioista tai tunnetilasta voi olla vaikea päästä yli
- Itseluottamukseen ja minäkuvaan
- Uusien taitojen oppimiseen; tarvitaan yksilöllistä ohjaamista, tavallista enemmän aikaa ja paljon toistoja. Työmuisti kuormittuu herkästi.

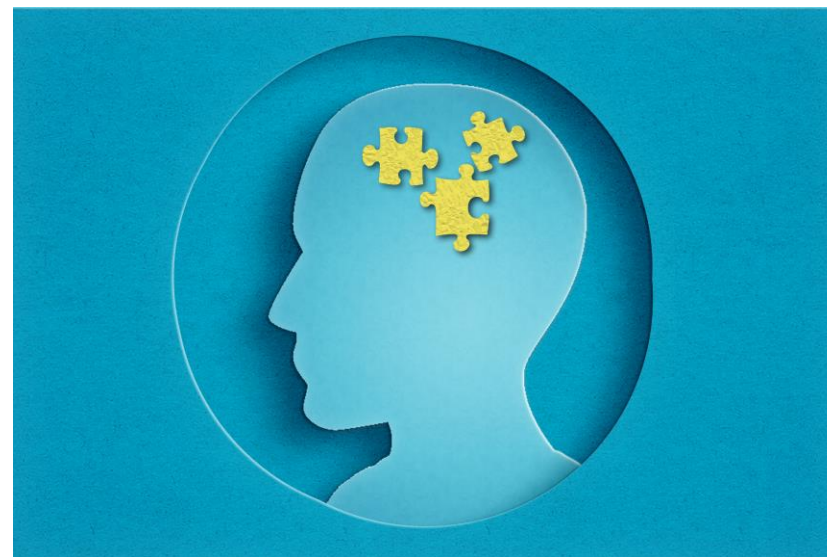
ADHD / ADD

- ADHD lapsilla on vaikeuksia tarkkaavaisuudessa, ylivilkkauksessa ja impulsiivisuudessa. Tarkkaavaisuuden haaste näkyy, kun lapsen on vaikea keskittää huomio johonkin tiettyyn asiaan tai tekemiseen, jos se ei motivoi tai kiinnosta häntä. Pitkäjänteinen työskentely on myös vaikeaa. Tarkkaavaisuus on hankala suunnata ja ylläpitää, eikä huomio pysy käsillä olevassa asiassa. Impulsiivisuus tarkoittaa, ettei lapsi hallitse itseään, kun joku tulee mieleen, niin hän haluaa tehdä heti sen tai sanoa suustaan asiat harkitsematta ensin
- ADHD:stä puhutaan, kun nämä piirteet ovat pitkäkestoisia ja aiheuttavat haittaa lapselle
- Ylivilkkaus (H) tarkoittaa ylivilkkyneisyyttä ja levottomuutta liikkeissä, ADD-lapselta tämä puuttuu. Hän ei siis ole välttämättä impulsiivinen ja motorisesti levoton, vaan hän on paremminkin "päiväuneksija"
- Tarkkaavuutta voi olla vaikea suunnata toivottuihin asioihin ja lapsi syventyy omiin ajatuksiinsa. Voi näyttää, että hän keskittyy liian hyvin.
- Voi vaikuttaa ettei lapsi kuuntele tai hän ei kuule, toiminnan aloittaminen tai loppuunsaattaminen on haastavaa, kaikki kestää todella kauan,
- ADD on toiminnanohjauksen vaikeus, eli lapsi ei osaa suunnitella tekemisiään

AUTISMIKIRJO

- Autismi on synnynnäinen ja elämänmittainen tila.
- Hyvin yksilölliset ilmenemismuodot ja sen aiheuttamat tuen tarpeet vaihtelevat runsaasti = autismikirjo
- Autismi ei johdu vanhemmuudesta tai lapsen kasvuolosuhteista, vaan sillä on sekä geneettistä että fysiologista taustaa
- Aivot, ajattelu ja mieli toimivat eri tavoin kuin neurotyypillisillä
- Yhtenäisiä piirteitä: sosiaalisen kanssakäymisen vaikeuksia, erityisesti vuorovaikutuksessa ja kommunikaatiossa. Esimerkiksi abstraktit käsitteet, vitsit ja kielikuvat/sananlaskut voivat olla hankalia ymmärtää, lapsi ymmärtää ne kirjaimellisesti
- Vaikeus asettua toisen ihmisen asemaan ja tunnistaa toisen tunteita
- Lapsen ilmeet ja eleet voivat olla tilanteeseen sopimattomia tai epätyypillisiä

AUTISMI JATKUU..

- Aistien välittämä tieto ja sen tulkinta on yksilöllistä ja tavallisesta poikkeavaa
- Oman toiminnan ohjaus on vaikeaa (toiminnan/ajattelun "selkeys" ja suunnitelmallisuus)
- Voimakas hermoston kuormitus ja stressitasojen nopea nousu
- Lapsi ei välttämättä ole kiinnostunut muista lapsista ja leikkii hyvin mekaanisia leikkejä. Tyypillistä erityiset mielenkiinnon kohteet "ekot", joista haluaisi puhua kokoajan ja uppoutuu niihin täysin
- Autismikirjon ihmisillä on myös monia vahvuuksia, esim: hyvä keskittymiskyky ja taito huomata yksityiskohtia, vahva oikeudentaju sekä hyvä ongelmanratkaisukyky
- SUMMA SUMMARUM; kun olet tavannut yhden autismikirjon henkilön, olet tavannut yhden autismikirjon henkilön

TOURETTEN OIREYHTYMÄ JA TIC-OIREET

- Yksinkertaiset ja lyhytaikaiset tahattomat nykimis- eli tic-oireet ovat yleisiä leikki-ikäisillä ja murrosikää lähestyvillä lapsilla ja ne ovat osa normaalia kehitystä
- Tourette on lapsuudessa alkava keskushermoston kehityshäiriö
- Tic-oireita ovat mm.
 - äänelliset tic-oireet; erilaiset äännähdykset, kuiva yskä, korahdukset, maiskuttaminen, niiskuttaminen..
 - motoriset tic-oireet; erilaiset lihasnykähdykset, nenän nyripistäminen, otsan kurtistaminen, silmien räpyttely, epätasainen kävely..
- Pahimmillaan lapsi voi kiroilla paljon ja sanoja järkyttäviä asioita, joita hän ei oikeasti tarkoita
- Tärkeää ymmärtää, että tic-oireet ovat tahattomia, eikä lapsi voi hallita niitä
- Oireiden voimakkuus vaihtelee paljon
- Stressi, hermostuneisuus, väsymys ja ahdistus pahentavat oireita
- Tärkeintä on, ettei lasta syytä, rankaise tai häpeäise oireista, vaan suhtautuu lapsen myönteisesti

KEHITYKSELLINEN KIELIHÄIRIÖ

- Lapsen kieli ei kehity tavanomaiseen tapaan hieman alle 10%:lla lapsista
- Voidaan jakaa puheen tuottamiseen ja puheen ymmärtämiseen
- Puheen tuottamiseen liittyvässä häiriössä puheen kehitys viivästyy, esim. Lapsi ei puhu vielä 3-vuotiaana
- Puheen ymmärtämisen häiriö ilmenee hitaammin, koska lapset osaavat jäljitellä ympäristöä
- Vaikuttaa nopeasti kaverisuhteisiin, joista lapsi jää ulkopuolelle
- Voi ilmetä myös raivokohtauksina, kun lapsi ei ymmärrä mitä häneltä odotetaan, tai aikuinen ei ymmärrä mitä lapsi on koittanut hänelle sanoa.

KUORMITTAVUUS

Nepsylapset kuormittuvat neurotyypillisiä lapsia herkemmin. Kuormitusta lisäävät erityisesti sosiaaliset tilanteet ja vuorovaikutus, tavallisesta poikkeavat tilanteet, aistikuomittuminen tai melu.

Kun stressaavia tilanteita on liikaa, kuormitus näkyy tunteiden ja käytöksen hallinnan haasteina ja se voi purkaantua ei-toivottuna käytöksenä.

Tärkeä on ymmärtää, etteivät nepsyt käyttäydy tahallaan huonosti, vaan kyse on kuormittumisen seurauksista.

Maskauksen vuoksi lapsi voi vaikuttaa kykenevämmältä kuin on. (maskaus= nepsypiirteiden, etenkin autismipiirteiden peittämistä/ tukahduttamista)

Lapsen kanssa on tärkeä miettiä keinoja kuinka stressikupin pintaa saa laskettua alaspäin.

Keinoja on monia: Osa lapsista tykkää hyppiä tai juosta, osa kuunnella musiikkia tai osa olla omissa oloissaan. Erilaiset stressilelut auttavat myös monia lapsia rauhoittumaan.

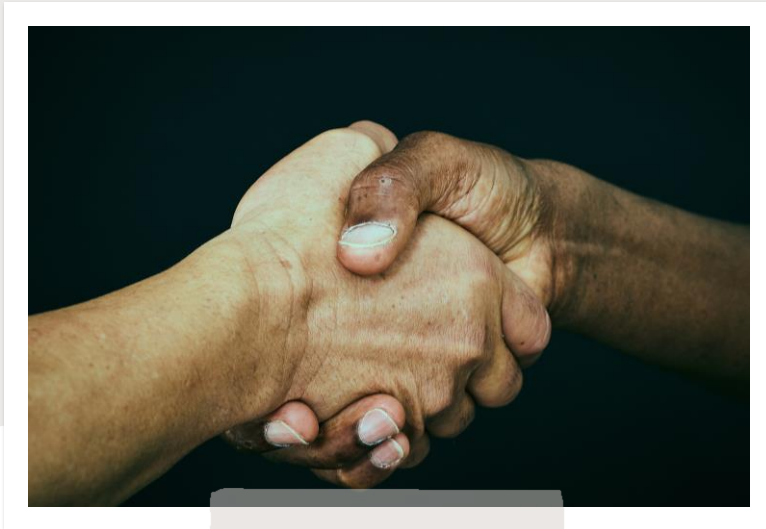
Arjessa auttaa kun lapsella on riittävästi taukoja ja mahdollisuuksia stressitason laskuun.

KOHTAAMINEN = AVAINASIA

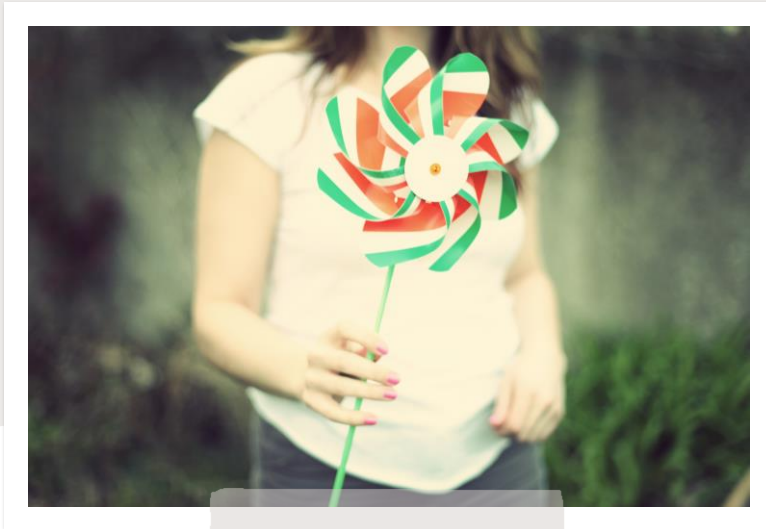
- Aito lämmin läsnäolo, lempeä katsekontakti ja hymyöivät avaimet hyvään kohtamiseen. Rauhoita kohtamistilanne ja luo kiireettömyyden tuntoa
- Vanhempien kohtamisessa erityisen tärkeää on arvostava ja kiinnostunut kohtaminen, josta luottamus lähtee rakentumaan. Perheillä on tarve tulla kuulluiksi, hyväksytyiksi ja osallisiksi juuri sellaisina kuin he ovat
- Lapsen kanssa kannattaa pyrkiä olemaan ystävällinen, rauhallinen ja turvallinen aikuinen. Uudet tilanteet ja ihmiset kuormittavat lasta jo valmiiksi, joten ylimääräistä "hössötystä" kannattaa välttää.
- Lasta on hyvä tervehtiä tavalliseen tapaan ja ottaa katsekontaktia, mutta lapselta ei kannata vaatia silmiin katsomista, koska joillekin nepsyille se on lähes mahdotonta ja tuskallista
- Leikin kautta on helppo lähteä rakentamaan hyvää ja luottamuksellista suhdetta lapseen. Lapsella voi olla vahva kuulluksi ja nähdyksi tuleminen tarve, tai hänen voi olla vaikea ottaa uusia ihmisiä vastaan. Ole kiinnostunut hänen leikistään ja ajatuksistaan.

KOHTAAMINEN

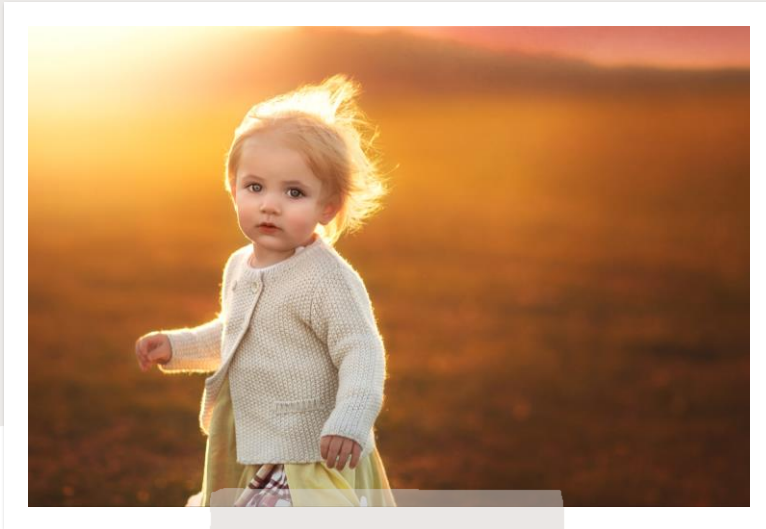
- Kiinnitä huomio puhetyyliisi. Lapselle kannattaa puhua tavalliseen tapaan ja selkeästi (vältä lässytystä) ja välttää kielikuvia, slangia tai pyynnöksi verhoiltuja käskyjä, koska lapsi saattaa ymmärtää kieltä hyvin kirjaimellisesti. Sano yksi asia kerrallaan ja käytä enemmän päälauseita.
- Anna riittävästi aikaa vastata kysymykseen ilman paineita, jotta lapsi kokee tasavertaisuutta muiden kanssa
- Monet nepsylapset saavat osakseen tuijotuksia, mikä on lapsille hankalaa. Heille on mukavampaa, kun saavat olla toimijoina ja aikuinen on mukana toiminnassa tai sivussa täysin omassa toiminnassaan
- Kahvilassa kannattaa kiinnittää huomiota aistiympäristöön, esim. välttää kirkkaita valoja, suosia jakotiloja, lisätä pehmeitä materiaaleja/eristelevyjä, jotka vaimentavat ääntä. Myös tuoksuympäristöön kannattaa kiinnittää huomiota, koska lapsi saattaa olla aistitoiminnoiltaan yli- tai aliherkkä.

KOHTAAMINEN

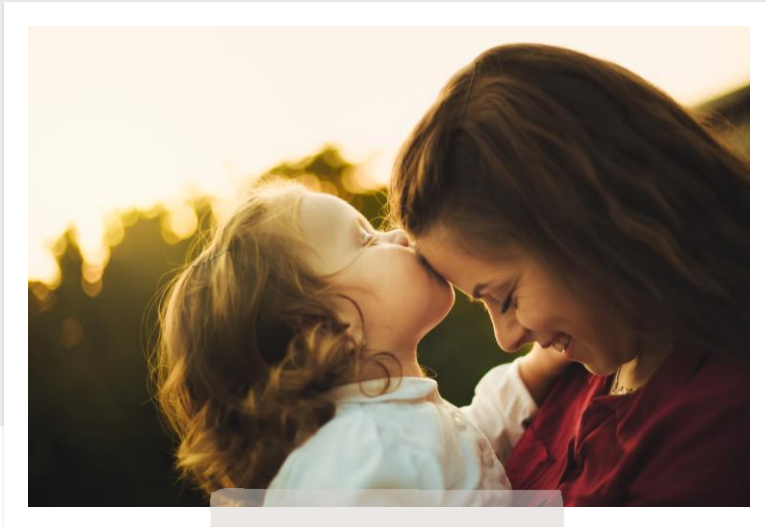
- Kahvilassa lasta auttaa ennakointi, esimerkiksi kuvilla, jotta hän tietää mitä tulee tapahtumaan. Visuaaliset vihjeet auttavat yleensä kaikkia lapsia ja kuvat selkiyttävät tilanteita
- Voit käyttää myös muita puhetta tukevia kommunikaatiokeinoja, kuten tukiviittomia tai timereita ohjauksen apuna
- Äkillisiä muutoksia kannattaa pyrkiä välttämään ja järjestää toimintaa niin, ettei lapsi joutuisi odottamaan pitkiä aikoja
- Kahvilassa kannattaa muistaa säännöllinen rytmi, toistuvuus ja ennakointi. Toiminnot samoihin aikoihin ja samat rutiinit joka kerralla.
- Kehu, huomaa hyvä ja motivoi. Tämä toimii lapselle ja vanhemmalle. Huomataan pienetkin hyvät asiat.

KOMMUNIKOINTI LAPSEN KANSSA

- Voit käyttää lapsen etunimeä kun puhut hänelle
- Ole lähellä lasta, (älä esim. huutele toisesta huoneesta) ja asetu samalle tasolle hänen kanssaan
- Jos lapsi pitää kosketuksesta, voit esim. Koskettaa häntä käsivarteen kun haluat hänen huomion
- Puhu rauhallisesti ja selkeästi
- Esitä yksi selkeä kysymys kerrallaan ja anna lapselle riittävästi vastausaikaa. Jos joudut toistamaan sanomisesi, käytä samoja sanoja
- Käytä lyhyitä ilmauksia
- Sano asiat täsmällisesti, ei esim. "Laita vaatteet nätisti" vaan, "Laita kengät vierekkäin"
- Positiivinen palaute: "hienosti jaksot"

VANHEMMUUDEN VAHVISTAMINEN

- Nepsylasten vanhemmat kohtaavat usein vähättelyä ja arvostelua vanhemmuudentaitoistaan.
- Vanhemmat kaipaavat ymmärrystä, kunnioittavaa kohtaamista ja kuulluksi tulemistä. Kohtaamisen hetkellä rakennetaan toivoa.
- Tärkeää on pyrkiä negatiivisuuden kehän katkaisemiseen, koska kehä vaikuttaa lapsen itsetuntoon ja minäkäsitykseen kielteisellä tavalla. Kahvilassa ohjaaja voi tukea vanhempia huomaamaan hyvää lapsessa tuomalla esille lapsen positiivisia puolia; esim. rohkeutta, kekseliäisyyttä, uteliaisuutta, innostuneisuutta, huumorintajua, sanavalmiutta..
- Vanhemmuuden vahvistaminen lähtee myönteisestä alatteesta. Voit esim. kannustaa vanhempia nimeämään lapsen vahvuuksia ja antaa myös vanhemmalle palautetta onnistumisista. Näin vanhempi saa vahvistusta omiin kasvatustaitoihinsa

VANHEMMUUDEN VAHVISTAMINEN

- Vapaaehtoisena on hyvä tunnistaa vanhemman mahdollinen häpeä/ahdistuneisuus lapsen ei-toivotusta käyttäytymisestä. Huomataan vanhemman tunnetila ja ymmärretään taustatekijät.
- Uskallus ja rohkeus kohdata toinen vaikeidenkin tunteiden äärellä
- Vanhempaa auttaa kun tuetaan sitä, mikä on hyvin ja ollaan sensitiivisiä. Kannatellaan vanhempaa hankalallakin hetkellä.
- Oma ennakkoluulot ja uskomukset on tärkeää siirtää syrjään. Haasteet on tärkeä tuoda esille asiallisesti ja arvottomatta, jottei perhe koe itseään vääränlaiseksi. Tärkeintä on empatia, aito kuunteleminen ja ymmärtäminen.

VANHEMMUUDEN VAHVISTAMINEN

- Vanhempi hyötyy myös jos hänen voimavaransa ja tahtonsa tunnustetaan, esim. Kekseliäisyys, luovuus
- Voit myös tarjota tiedollista apua ja tukea mitä perhe en olisi mahdollista saada tilanteeseensa
- Vanhemmat kaipaavat tuomitsemattomuutta, itsemyötätuntoa, armollisuutta ja arvoa itselle.
"Olet riittävän hyvä vanhempi",
"Olet arvokas juuri tuollaisena",
"Pysähdy kuuntelemaan myös itseäsi", "Kyllä kaikki järjestyy"
- Ilo ja yhdessä tekeminen yhdistää perheitä ja vahvistaa perhesidettä.

MITÄ TEHDÄ LAPSEN SUUTTUESSA

- Raivarit ovat osa lapsen normaalia kehitystä. Sallitaan kaikki tunteet mutta sanoitetaan miten niitä on hyvä ilmaista
- Nepsyypirteet, esim. aistiherkkyudet, voivat lisätä raivareita ja niiden näyttämistä ulospäin vahvemmin
- Aikuisten voi olla välillä vaikea ymmärtää asioita, jotka saattavat olla lapsille maailman loppu
- Lapsen raivokohtaus voi herättää itsessä vaikeita ja epämiellyttäviä tunteita, tunteet tarttuvat myös ihmiset välillä. Osa voi tuntea itsekin raivoa, jähmettyä tai musertua.
- Parasta on pysytellä tyynenä ja myötäelävänä, sekä antaa lapsen näyttää vahvatkin tunteet ilman rangaistusta. Jos lapsi pyrkii vahingoittamaan itseään, muita tai rikkomaan jotain, niin silloin lasta estetään esim. Sylillä tai ohjaamalla rauhalliseen tilaan
- Autististen lasten kohdassa on tärkeää, ettei häntä tilanteen aikana pyritä rauhoitteluun, eikä kosketeta tai pidellä kiinni, koska ne pahentavat tilannetta.
- Raivokohtauksiin voi liittyä monenlaisia tunteita; vihaa, pettymystä, pelkoa, turhautuneisuutta, nälkää tai väsymystä.
- Tarjotaan rauhoittumismahdollisuuksia

KEINOJA SUJUVAAN PERHEKAHVILAAN:

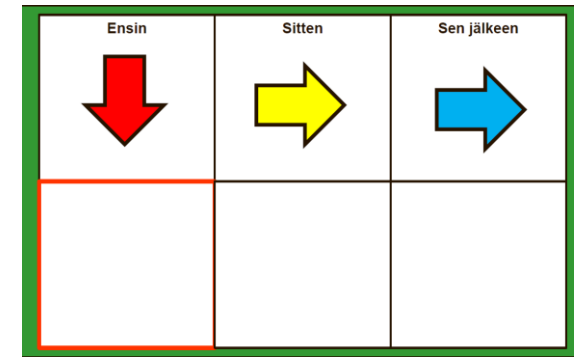
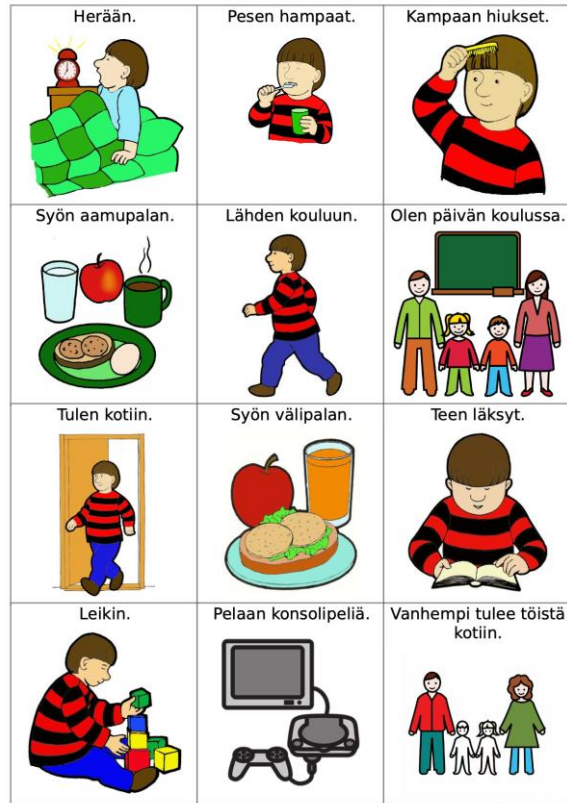
- Nepsylapsi kaipaa neurotyypillisiä enemmän toiminnanohjausta, joten kahvilassa olisi hyvä käyttää kuvia toiminnan ohjauksen tukena. Visuaaliset vihjeet helpottavat ymmärtämistä.
- Toimitaan rauhallisesti ja johdonmukaisesti; pidetään kiinni rajoista ja rutiineista
- Korostetaan vahvuuksia ja erityistaitoja, useat nepsy-lapset ovat luovia, heillä on loistavia ongelmanratkaisutaitoja tai poikkeuksellisia kykyjä syventyä erityisiin mielenkiinnonkohteisiin (ekkoihin).
- Selkeät, lyhyet ja määrätietoiset ohjeet. Pilkotaan ohjeita pienemmiksi kokonaisuuksiksi.
- Säännöt positiivisessa muodossa
- Ennakoidaan tulevaa, jotta lapsi tietää mitä tapahtuu

- Autetaan lasta kokemaan itsensä tärkeäksi ja voimaan hyvin: Kannustus, myönteinen huomiointi ja positiivinen palaute aina kun mahdollista, jolloin lapsen myönteinen minäkuva vahvistuu.
- Nepsylapselle on hyvä varata aikaa olla itsekseen tai muuten mahdollisuus stressikupin pinnan laskuun. Runsas määrä toimintoja uusien aikuisten ja lasten kanssa on raskasta.
- Konfliktin/ riidan ilmetessä, tilanne puretaan syylistämättä. Apuna voi käyttää "purkulomaketta"
- - ”Lue lasta”, jos lapsi on esim. erityisen väsynyt, hän kaipaa tukea enemmän kuin tavallisesti.
- Toiminnanohjauksen välineitä on hyvä olla rajolla: ajastin (time timer), ensin- sitten-sen jälkeen- nauha, irtokuvia, joilla voi tehostaa ohjausta ja visualisoida toimintaa
- Aistinurkkaus/ stimmausleluja
- Ennakkoluuloton ja hyväksyvä asenne :)

• TOIMINNANOHJAUKSEN APUVÄLINEITÄ

TAPAHTUMAN JÄLKIPUUNTI

NIMI: _____

PÄIVÄMÄÄRÄ: _____

MISSÄ TAPAHTUI? _____

OLENKO VALMIS SOPIMAAN?

MISTÄ KAIKKI ALKOI?

JOKU TEKI VÄÄRIN OLIN KATEELLINEN EN TYRKÄÄ IHMISESTÄ AHDISTUIN HALUSIN POIS TEKEMISIINI PUUTUTTIIN MINUA EI KUUNNELTU

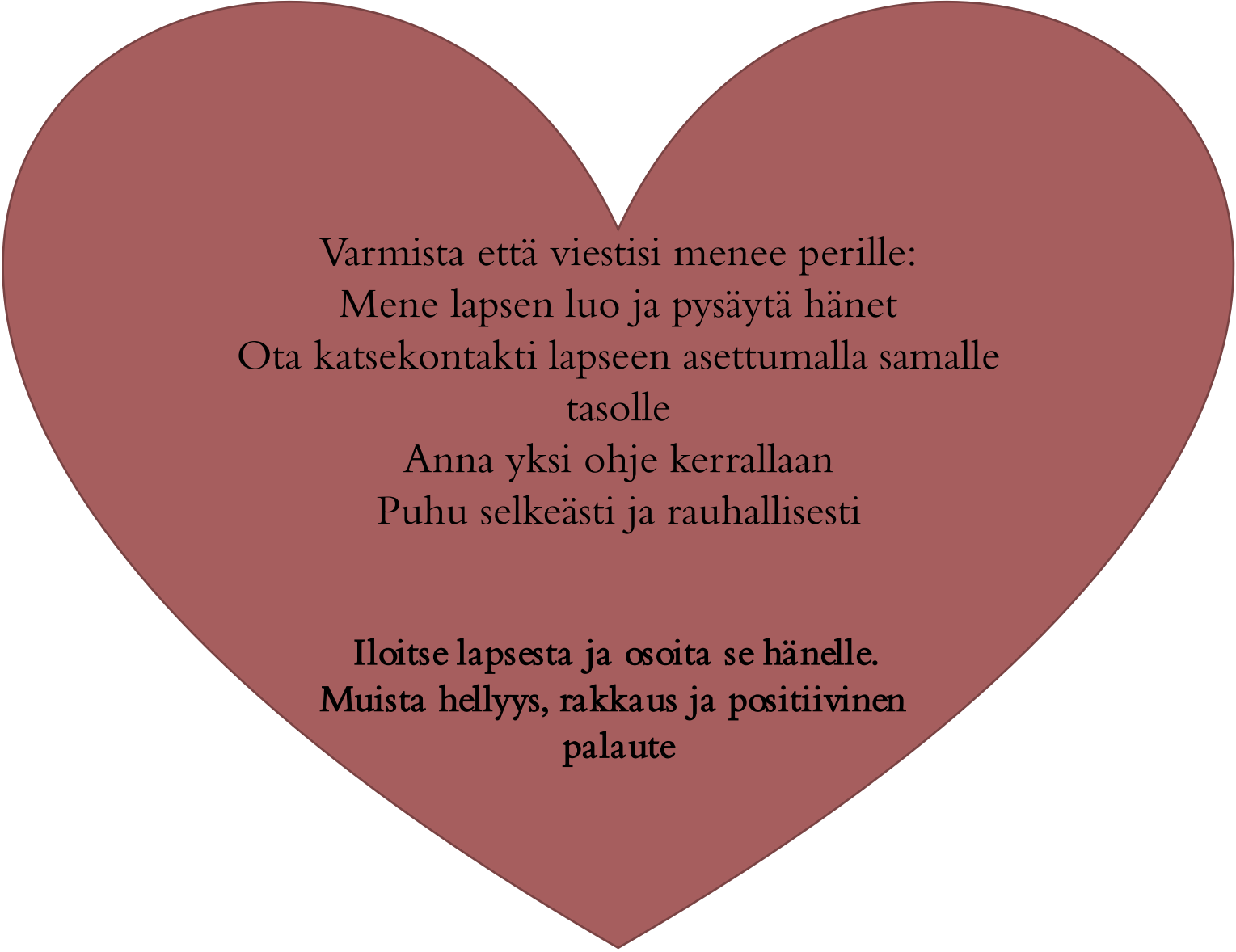
JOTAIN MUUTA _____

MITÄ TAPAHTUI ?

SATUTTAA UHKAILLA TAI HAIKKUA TINKA OTTAA JOTAIN RIKKOA JOTAIN JOTAIN MUUTA

- Aistikokemuksia tarjoavia leluja/ tavaroita

Varmista että viestisi menee perille:
Mene lapsen luo ja pysäytä hänet
Ota katsekontakti lapseen asettumalla samalle
tasolle

Anna yksi ohje kerrallaan
Puhu selkeästi ja rauhallisesti

Iloitse lapsesta ja osoita se hänelle.
Muista hellyys, rakkaus ja positiivinen
palaute

LÄHTEITÄ JA MATERIAALIA

- Hanna Suikkanen; Piilovoimia- ADHD- opas lapsille (PS- Kustannus, 2022)
- Tuula Savikuja ja Anita Puustjärvi; Nepsy- opas. Tukea neuropsykiatriin haasteisiin (PS- Kustannus, 2022)
- Nina Uusitalo, Aivotaidot Oy (Neuropsykologi, työhönvalmentaja, kouluttaja, valmentaja) www.aivotaidot.fi
- Eija Sandberg, kasvatustieteen tohtori, erityispedagogi, ADHD- asiantuntija, ratkaisukeskeinen työnohjaaja, neuropsykiatrinen valmentaja www.erjasandberg.fi
- Autismin syrjimätön sanasto, julkaistu 5.10.22 <https://asy.fi/wp-content/uploads/2022/10/AAVA-hankkeessa-tuotettu-sanasto.pdf>
- Autismiliitto, perustietoa autismista <https://autismiliitto.fi/autismi/perustietoa-autismista/>
- Autismiliitto, kommunikaatio <https://autismiliitto.fi/kommunikaatio/>

Lisälinkkejä materiaaleihin

Kuvia: <https://viitotturakkaus.fi/>

Toiminnanohjauskuvia: <https://papunet.net/>

Vanhemmuuden tsemppitarrojen tilaus:
<http://kauppa.mll.fi>

Muistathan nämä:

- Tietopankki MLL:n perhekahvilatoimintaan (mm. Perhekahvila- opas ohjaajalle, koulutukset, toimintaideat): <https://vapaaehtoisnetti.mll.fi>
- Muokattavia materiaaleja mm. some, tulostettava perhekahvilan kyltti ja huoneentaulu: [gredi](#)
- Perhekahvilan ja MLL:n materiaalien tilaus (mm. kyltti, huoneentaulu, ohjaajan avainnauha, MLL:n vanhemmuuden tsemppitarrat ja esitteitä) : [MLL:n verkkokauppa](#)

Kiitos!